

Leven is sterven

– Beatrice Bruteau

Iedereen weet dat een crucifix, zelfs als die een stervende of dode man voorstelt, niet de betekenis van dood heeft; de betekenis is leven. In zekere zin is de dood tenminste de voortbrenger van leven. Wat ik wil zeggen is dat leven noodzakelijkerwijs sterven is en dat dit belangrijke symbool van openbaring van hoe de totale werkelijkheid is ons direct toont dát het zo is.

Uit: *The Theosophist*,
maart 1999

Ik moet denken aan de regels van T.S. Eliot uit *Fragments of an Agon*:

*Dit is geen leven, geen leven
Ik zou wel net zo lief dood zijn.*

*Dat is het wat leven is, alleen maar is
Wat is het?
Wat is leven eigenlijk?
Leven is dood.*

We moeten echter eerst van die (zelfstandige) naamwoorden af zien te komen. Het is niet zo dat leven dood *is*, maar dat het leven sterven *inhoudt*, in wezen afhankelijk is van sterven; feitelijk kun je (vanuit een bepaalde visie) zeggen dat leven hetzelfde is als sterven. En de hoofdreden hiervoor is dat leven niet een zelfstandig naamwoord is, maar een werkwoord.

Er bestaat niet zoiets als het leven; er bestaat alleen leven en dat is een proces.

Dit is niet zomaar een toevallig proces, maar een essentieel en fundamenteel dynamisch proces. Er is niet een of andere stabiele vorm van een statische substantie, die dan in een andere stabiele vorm of zelfs in een andere statische substantie verandert. Leven kent geen stabiele vormen of statische substanties. Er bestaat slechts een dynamisch proces, een voortdurende beweging. Leven is de naam van die

beweging, van dat proces. Leven is de interactie, de beweging. Die houdt nooit op. Elk schijnbaar samenstel van delen is er alleen maar voor een moment. Wanneer we dat als een stilstaan proberen te beschouwen, als we een 'snapshot' van de beweging trachten te maken, dan moeten we wel zien dat deze vorm net zo snel verdwijnt als dat hij ontstaat. 'Verscheiden' is net zo'n juiste en belangrijke manier van beschrijven van wat er gebeurt als 'verschijnen'.

Wereld van vormen

We leven in een gevormde wereld, de wereld van vormen van het Vormloze. Maar deze vormen veranderen voortdurend en gaan voorbij. Dat is de aard van de wereld van vorm. We kunnen stellen dat het juist de 'vorm' van de wereld is die 'heengaat'. 'Heengaan' is wat deze wereld voortdurend doet. En zij moet dat doen om in leven te blijven. Zoals Eliot zegt: 'dit is leven, leven is de beweging om levend te blijven.' En: 'leven is de beweging, het proces; leven is transformeren, leven is heengaan.' Als we proberen aan een vorm vast te houden en haar niet laten gaan, stopt de beweging en dat is werkelijk dood en niet leven dat dood voortbrengt. En feitelijk is dat niet mogelijk in de wereld van vorm. De vormen zijn altijd in beweging, in een proces. Eigenlijk is het beter om te zeggen dat de wereld het proces is. Het proces zelf is fundamenteel, niet iets dat zich voordoet als het resultaat van relaties tussen gevormde dingen onderling, hoewel we vaak probeerden er op die manier over te spreken.

Het leven, sterven, weer leven is tijdelijk; het vindt plaats in de tijd, *als* de tijd. Dat is de betekenis van tijd: leven, heengaan, transformeren. En het proces van tijd is zelf een vorm van het Vormloze, van het Eeuwige. Het is het Eeuwige dat wordt verklaard als een proces van de tijd. De Drie-eenheids Levens Cyclus is het eeuwige fenomenalistische, zowel als tijdelijke proces en dat tijdelijke proces kent

zichzelf op een zeker punt als de Eeuwige zelfexpressie, als een kind van God.

Maar zo gauw het kind zich in de Vader herkent, verenigt het zich met zijn Vader in diens creatieve handeling, het zichtbaar maken, het tot wereld maken, het transformeren van het verklarende.

Het lijkt dus om twee processen te gaan, twee cycli, twee 'raderen', een 'groot rad' en een 'klein rad'. Het 'grote rad' is het proces van de Drie-eenheid zelf, dat het Vormloze in de vorm giet en de vormen tot de zelfrealisatie brengt die hen weer terugbrengt tot het Vormloze. En het 'kleine rad' is het proces tussen de vormen onderling in de verschijnselen-wereld van leven en sterven. Het 'kleine rad' bevindt zich binnen het 'grote rad', een 'rad in een rad'! Beide zijn in essentie dynamisch; het dynamische, de beweging, is zelf datgene wat de Werkelijkheid is, het is niet iets dat de Werkelijkheid heeft of doet.

Het geopenbaarde Goddelijke Leven

Verder is het proces zijn eigen maatstaf. Het is geen middel tot enig doel buiten zichzelf. In die zin is het proces niet eschatologisch. (Eschatologie is de leer der laatste dingen, vert.) Het heeft geen doel buiten zichzelf, de Goddelijke Zelfexpressie en Realisatie en het kent geen eindbestemming. Binnen de Cyclus van de Drie-Eenheid bestaat geen eschatologie in de zin dat het geopenbaarde Goddelijke Leven zichzelf tot vervulling brengt wanneer het zich bewust wordt als een Goddelijk Kind en tot zijn Bron wederkeert.

Het bewustzijn dat we 'van God afkomstig zijn en tot God zullen wederkeren' (Evangelie van Joh. 13:31) is een doel binnen het proces, maar het maakt geen einde aan het proces. Want het proces zelf is aan één van de polen van tegenstellingen eeuwig, en tijdelijk aan de andere. Geen van beide betekent ophouden.

Om een concreet gevoel te krijgen van de werkelijkheid van leven/sterven kunnen

we beseffen hoe wijzelf zijn hetgeen in huidige kosmische taal dissipatieve (verdwijnende, vert.) processen genoemd worden. We nemen materie op, energie en informatie, en vervolgens laten we lucht ontsnappen, verspillen materie, energie en informatie die niet bruikbaar voor ons zijn en die, als we hen zouden behouden, ons proces in de war zouden sturen. We doen dat door te ademen, te eten, uit te scheiden en door te leren en te vergeten en op vele andere manieren. Dit is onze manier van leven, ons milieu, en zelfs de wijze waarop onze omgeving door ons 'heestroomt' en zich voor een tijdje ontwikkelt tot bepaalde vormen.

Dat wat we opnemen is aanvankelijk 'buiten ons', niet van onszelf. Vervolgens nemen we het op, bouwen het tot een of ander stelsel van ons om en rekenen het als tot onszelf behorend, en uiteindelijk verdrijven we het en is het weer 'van buiten ons', niet tot onszelf behorend. Alle onderliggende structuren van ons proces doen soortgelijke dingen. De cellen ontvangen zendingen goederen van de bloedstroom, en werken ermee op een manier die past bij hun specifieke functies, selecteren de producten die ze niet kunnen gebruiken en verwijderen het afval. Binnenin de cellen bewegen de moleculen zich voortdurend in het rond en worden constant samengevoegd en ontbonden.

Energie wordt van molecule tot molecule overgebracht. De structuren van de moleculen bevatten informatie, net als de bewegingen van de cellen van een lagere orde en de weefsels die zij vormen. Al deze bewegingen vormen het leven, het proces van leven: het van hier naar daar gaan, het gevormd worden en uiteenvallen. Het verlaten van de ene positie is net zo essentieel voor het proces als het beginnen aan een nieuwe. Uiteenvallen is even belangrijk als gevormd worden. Het opruimen van afval is van hetzelfde cruciale belang als het opnemen van voedingsstoffen.

We weten dat de cellen in ons voortdurend sterven en vervangen worden. We weten dat we elke week een nieuw maagslijmvlies krijgen, elke maand een nieuwe

huid en elke zes weken een nieuwe lever. Tijdens de groei van een embryo, bij de ontwikkeling van de foetus, is er een enorme celsterfte. Bij het leerproces van een kind sterven er cellen in zijn hersenen. Sterven is verweven met leven in elke fase van het proces. Op dit moment sterven er cellen in ons, vallen moleculen uiteen. Als er niet zoveel sterfte was, zouden we niet kunnen leven. Als we niet bezig waren te sterven, zouden we dood zijn!

Uiteenvallen en samenstellen

Ook op twee andere manieren is sterven verweven met leven. Het eerste dat spontaan in ons opkomt is de voedselketen. Sommige schepselen sterven opdat andere kunnen leven. Sommige moleculen vallen uiteen zodat andere kunnen ontstaan. Energie verdwijnt uit het ene stelsel om een ander in beweging te zetten. Vormen en informatie lossen op als andere verschijnen. Dit hele proces – en het is belangrijk het als een geheel te zien – het uiteenvallen en het weer samenstellen, behelst datgene waaruit het leven bestaat. Dit is het fysieke, chemische, biologische informatieve proces dat de natuurlijke wereld van vormen is.

Een tweede manier waarop leven en sterven met elkaar verweven zijn is de loop van de evolutie. De evolutie voltrekt zich door wat we 'natuurlijke selectie' noemen, dat wil zeggen, overleving van de sterkste. Sommige systemen, schepselen en soorten laten meer nakomelingen na dan andere. De genen hiervan gaan daardoor een groter percentage van de gemeenschappelijke hoeveelheid genen in beslag nemen dan de genen van de schepselen die niet zo veel nakomelingen achterlieten. Het is het sterven van deze laatste die het onderscheid vormen en dit onderscheid voorziet in de opkomst en de dominantie van die genen die hun schepselen in staat stellen meer nageslacht na te laten. Deze selectie is het duwtje dat het hele biologisch gebeuren op doet schuiven naar volgende stadia met verschillende kenmerken. Leven is ook de naam van dit hele gebeuren, de

hele geschiedenis van het leven op de planeet. In feite is het een heel eenvoudig gebeuren, een zijn, één levend systeem. En hiervan is het sterven van individuen en soorten, van moleculen en cellen datgene wat het stelsel in leven, in beweging houdt en transformeert.

Laat mij hier een opmerking invoegen over systemen. Een systeem is een samenstel van activiteiten waarin elke component elke andere beïnvloedt. Geen onderdeel heeft alleen maar een controlerende taak, of wordt alleen maar gecontroleerd. Elk levert bijdragen en elk ontvangt ze. Het totale samenstel van het hele stelsel van activiteiten is derhalve heel complex, heel gevoelig en heel ontvankelijk. De communicatie, de verdeling van materie en de informatie binnen het stelsel vormen samen het systeem. De interactie van de activiteiten van een aantal ondersystemen wordt zelf ook op gelijke wijze gevormd.

Voorbeeld van ecosysteem

In deze tijd geeft het ecosysteem ons een uitstekend voorbeeld. We beginnen in te zien hoe ieder aspect ervan moet worden beschermd om het andere in stand te houden. Wetenschappers vertellen ons ook dat de aarde als een geheel, een levend proces (dat evengoed dingen omvat die wij gewoonlijk als niet-levend beschouwen, zoals het weer, bodembewegingen, aardplaten, magma), één interactief systeem vormt.

Zo beheersen bijvoorbeeld levende wezens bij hun afscheidingsprocessen de samenstelling van de atmosfeer op dusdanige wijze dat deze hen op hun beurt een gunstig milieu verschaft. En de kosmos als geheel is het overkoepelende systeem, waarvan de kenmerken, de grote kosmische constanten die de zwaartekracht en de elektrische lading regelen en de uitzetting van het universum, al het andere mogelijk maken, te beginnen met de vorming van atomen en sterren en de orde van melkwegstelsels.

De tegenstelling leven / sterven voltrekt zich in al deze interactieve systemen. Het is het kenmerk van zulke systemen. Zij zijn hun interactiviteiten, hun relatieve leven en sterven, sterven en leven. Elk onderdeel wordt mogelijk gemaakt door alle andere activiteiten en draagt op zijn beurt bij aan het bestaan van alle andere. Wij zijn zelf, als biologische systemen, organisaties van atomen, die in de sterren zijn samengepakt, sterren van een eerdere generatie van sterren, sterren die geëxplodeerd zijn en hun atomen hebben verspreid, en deze atomen hebben toegestaan om door de volgende generatie van zich verdichtende sterren bijeen geveegd te worden, die wellicht planeten worden met misschien wel levende wezens. En deze wezens evolueren dan misschien tot wezens die iets begrijpen van de wonderschone wereld waarin zij leven. En als dat zo is zal de kosmos in hen leven, zoals zij in de kosmos leven. En zij, deze intelligente wezens zullen opnieuw tegenstellingen vertonen als zij op onvoorspelbare wijze de kosmos transformeren door haar onveranderlijke wetten te gehoorzamen.

We moeten echter bedenken dat al deze interactiviteiten het proces van vormen van het Vormloze zijn. Het is het wentelen van het rad binnen het rad, een tegenstelling van de tegenstellingen binnen de grote tegenstelling. Systemen die op zich 'leven door te sterven' gaan dood in hun hoedanigheid van deelnemers aan het leven in een groter systeem, waarvan zij de samenstellende activiteiten vormen, terwijl het gehele systeem levend wordt gehouden door het voortdurende sterven er binnenin. En het sterven / leven is op zich de wijze waarop Vorm het Vormloze interpreteert en eventueel tot zelfrealisatie komt om tot het inzicht te komen dat het het Vormloze is dat zich als Vorm manifesteert.

Voortdurend proces

Dus zijn wijzelf ook voortdurend bezig te sterven. Ons leven is het overgaan van elk moment naar het volgende, daarbij afstand doend van wat het ook maar bezat aan

vorm en realiteit, zodat het nieuwe zijn plaats kan innemen. Waar is het kind gebleven dat wij eens waren? Waar zijn al onze vroegere zijnstoestanden? Waar is zelfs dat wat wij een minuut geleden waren? Alles ging heen. Maar dankzij het sterven kan er iets nieuws ontstaan. Sterven is een soort vooruit geven, een ver-geven, een legen van het zelf van dit

moment in dat van het volgende als voedsel voor zijn opvolger om uiteen te worden gegooid om in een nieuwe vorm weer te worden samengesteld. De tijd zelf onthult in het kosmische eucharistische gebaar van sterven/ leven, de aard van de voortgebrachte God, die zelf de onzichtbare God verklaart.

Vertaling: Corrie Blaak

De zon ging onder
Achter de bergen,
Terwijl ik op de heuveltop
Haar aanschouwde

Temidden van die stralen
Gehuld in dat goudgele kleed
Waart Gij gezeten

Het hele uitspannel
Hield vol verering zijn adem in
De hemel, de wolken
In gouden kledij
Waren Uw aanbidders,
Uw discipelen.

J.Krishnamurti

Uit: De onsterfelijke vriend